

KONU
20

YARALI HASTANIN DEĞERLENDİRİLMESİ VE BAKIMI: HASTANE ÖNCESİ

Prof. Dr. Fatma Eti Aslan, Prof. Dr. Fatma Demir Korkmaz

GİRİŞ

Çoklu travma birden fazla büyük organ sistemini ilgilendiren belirgin travmadır. Diğer bir deyişle çoklu travmadan söz edebilmek için travmanın baş-boyun, göğüs, karın ve ekstremiteler olarak kabaca 4 bölüme ayrılan insan vücudunda, en az iki bölgeyi etkilemesi gerekir. Eğer birden fazla büyük uzun kemik kırığı meydana gelmiş ise yine çoklu travma söz konusudur.

Travmaya bağlı ölümlerin azaltılmasında hastane öncesi ve hastane travma organizasyonlarının geliştirilmesi yanında, halk eğitimi ve koruyucu önlemlerin titizlikle uygulanmasının önemli bir yer tuttuğu bilinmelidir.

Travmalı hastada morbidite ve mortaliteyi belirleyen temel etkenlerin başında, yaralanmadan sonraki birkaç dakika içinde yapılan işlemler gelir. Geçen her dakikanın önemli olması nedeni ile zaman kayıpları ve yaklaşımda hata oranlarını en aza indirmek için sistematik bir yaklaşım uygulanmalıdır. Travma hastasının tanılması ve resusitasyonu hastane öncesi (olay yerinde) ve hastanede olmak üzere iki ana bölümde incelenebilir. Bu bölümde travma hastasına olay yerinde yaklaşım ele alınacaktır.

HASTANE ÖNCESİ DÖNEM; OLAY YERİNDE YARALIYA MÜDAHALE

Burada amaç hastanın değerlendirilmesini, tanılmasını ve yaşamı tehdit eden problemlerin farkına varılmasını kapsar. Ayrıca oluşabilecek ek hasarların önlenmesi gerekmektedir. En başta; kırık vertebranın yol açacağı spinal kord hasarları gelir. Bu nedenle, travma alanındaki yaralının çıkartılmasında karga-tulumba kurtarma ve taşıma yönteminden sakınılmalıdır. Nakil sedyesinde sabitleştirici kemerlerle sabitleyip, sıcak tutularak, hastanın en uygun yere, en uygun ekiple ayırım karar planımız doğrultusunda götürülme işlemleri en önemli konudur.

Travmalı hastaların ilk tanılması ve erken resusitasyonu konusunda Amerikan Cerrahlar Birliği tarafından bir rehber yayınlanmıştır. Bu rehber daha sonra evrensel kabul görmüştür. Amerikan Cerrahlar Birliği travmaya bağlı ölümleri 3 döneme ayırmışlardır. Bunlar;

- **Birinci dönem:** travmadan sonraki ilk saniye-dakikalarda ortaya çıkan ölümler
- **İkinci dönem:** travmadan sonraki ilk dakika- saatlerde ortaya çıkan ölümler
- **Üçüncü dönem:** travmadan sonraki birkaç saat-haftada ortaya çıkan ölümlerdir.

Birlik travma hastasında ikinci döneme odaklanması gerektiğini önermektedir. Bu dönemde hipoksiye ve hipovolemiye yol açan durumların ve hızlı gelişen serebral hemorajinin erken dönemde saptanması ve tedavi edilmesi önemlidir. Hipoksi ya da hemorajinin tedavisindeki gecik-